

Supporter zijn betekent samen zijn en vrij zijn

– Levon Abramian

Geweld is een van de meest intens beleefde ervaringen, en voor degenen die zich eraan over kunnen geven is het een van de meest intense genietingen.

– Bill Buford in *Tussen het tuig*

INHOUD

1. Kansloze Werkloze Jeugd 9
 2. Voetbalkoorts 35
 3. Skinheads en Maniacs 55
 4. 'Oh when the Spurs go marching in' 72
 5. Een permanente crisissituatie 96
 6. Horror in Heizel 108
 7. Op zoek naar de Bad Blue Boys 151
 8. Apen en hooligans 169
 9. 'De winnaar was de hamerman!!' 189
 10. Vechten op afspraak 212
- Verantwoording 235

1

KANSLOZE WERKLOZE JEUGD

Het was een heerlijk gevoel, een machtig gevoel. Vlak voor ze Deventer binnenreden had Patrick het luik opengetrokken, en daar stond hij, boven op de oude gele stadsbus met supporters. Jaren later herinnert hij het zich nog precies. Hij had zijn t-shirt uitgetrokken en om zijn nek wapperde alleen een groen-wit PEC-sjaaltje. Hij moest een paar keer bukken om laaghangende takken vol groene bladeren te ontwijken. Hij zag hoe het volk, dat zich langs de weg verzameld had, vol verbazing naar hem opkeek. Onder hem bonkten supporters op de ramen, ze schreeuwden. Ondanks de drukte, de gekte, dacht Patrick bij zichzelf: Dit is eigenlijk niet normaal.

Het was een zachte lenteavond in mei 1985. Patrick de Vries was een jongen van net achttien jaar. Wie langs de kant stond zag een lichtgetinte jongen met donker haar en felle ogen, die zowel brandie als agressie uitstraalden. En wie goed keek, zag dat op zijn gespierde borst het PEC-logo was getatoeëerd.

De bus maakte een scherpe bocht naar rechts en net op dat moment sprong Patrick terug de bus in. Hij ging in het gangpad staan en greep de metalen stangen vast.

‘Links, rechts! Links, rechts!’ riep hij.

Het klonk als een commando en het werd direct door de anderen opgepikt. Binnen een paar tellen helde de bus vervaarlijk over. Patrick zag dat ook de bussen die achter hem reden, flink heen en weer zwiëpten.

Totaal opgefokt arriveerden ze bij het stadion. Bij het uitstappen hoorden ze het gezang van PEC-supporters die al in het uitvak za-

ten. Zij waren met de trein gekomen. Onderweg hadden ze constant aan de noodrem getrokken en er was van alles gesloopt, hoorde Patrick later. Nu probeerden een paar agenten met platte petten de uitgelaten jongens uit de bussen in toom te houden. Dat ging met moeite. Patrick en zijn vrienden sprongen zo langs hen heen, zonder gefouilleerd te worden gingen ze het bezoekersvak in. Een duidelijk plan of strategie hadden ze niet. Wat ze wél wisten was dat ze zo snel mogelijk de confrontatie met de tegenstander zouden zoeken.

Patrick de Vries groeide op in de wijk Holtenbroek in Zwolle, die eind jaren zeventig nog een frisse wederopbouwwijk was. Daar was hij met zijn vrienden altijd aan het voetballen. Tussen de portiekwoningen en de hoge flats lagen genoeg speelveldjes, omzoomd door jonge beuken. Op een van die veldjes waren ze besmet geraakt met het PEC-virus. Het zat in de lucht als een griep; ze hoorden het gejuich uit het stadion, kilometers verderop, als de thuisploeg had gescoord. Het geschreeuw maakte de jonge jongens opgewonden en nieuwsgierig.

Aan hun vaders hand bezochten ze hun eerste wedstrijden. Dat was leuk. Maar Patrick weet nog goed hoe hij als brugklasser hoorde van een andere kant van het voetbal. Op een maandagmorgen liep hij Michel, een oudere klasgenoot, tegen het lijf. Hij had een blauw oog. ‘Wat heb jij gedaan?’ vroeg Patrick.

‘Ik was bij het voetbal.’

‘Ja, en?’

‘Heb je het niet gehoord? We hebben op de Ceintuurbaan gevochten met Ajax-supporters. Het ging er hard op, jongen.’ Michel vertelde in geuren en kleuren hoe ze met een groep jongens na afloop van de wedstrijd de Amsterdammers hadden opgezocht. Voor de hoofdtribune waren ze met elkaar op de vuist gegaan. Terwijl Michel ratelde, dwaalden Patricks gedachten af. Dat gebeurt dus ook bij het voetbal, dacht hij bij zichzelf. Hij voelde dat hij op iets was gestuit wat hem enorm aansprak.

Patrick leerde meer jongens zoals Michel kennen. Allemaal jon-

ge jongens, tieners nog. Ze verzamelden zich bij thuiswedstrijden achter het doel, aan de kant van het Sophia Ziekenhuis. Ze noemden hun groep de s-Side. Hier kwamen groepen uit verschillende wijken bij elkaar. Voordat ze elkaar op de voetbaltribune vonden, knokten ze met elkaar. Buurt tegen buurt, wijk tegen wijk. Maar op de s-Side verdween de onderlinge rivaliteit. Ze droegen dezelfde supporterssjaltjes en spijkerjacks met emblemen en teksten erop: *PEC Zwolle s-Side Forever*.

De jongens op de s-Side hadden verschillende achtergronden. Vaak waren hun ouders gescheiden en hadden ze het thuis niet breed. Maar er waren er ook bij die thuis alles hadden. Verwende jongetjes. Wat ze gemeen hadden: de zucht naar actie.

Die acties begonnen onschuldig, met het uitjouwen en uitdagen van supporters van de bezoekende clubs. Maar al gauw bleef het daar niet bij. Toen de politie besloten had dat het vak van de bezoekende supporters naast de s-Side moest komen, vond tweewekelijks 'het aftellen' plaats: zodra de gasten het stadion binnenkwamen, telde de s-Side af van tien naar nul. Dan stormden ze vanaf hun vak naar de lager gelegen bezoekersingang en probeerden ze zo veel mogelijk klappen uit te delen. Vaak lukte dat heel aardig. Natuurlijk incasseerden ze ook, vooral als grote clubs als Ajax, Feyenoord of Utrecht op bezoek kwamen.

In de loop der jaren leerden de Zwolse jongens dat ze het met de blote vuisten alleen niet redden. 'Als de tegenstander paraplu's met geslepen punten en fietskettingen gebruikte, dan deed je dat op een gegeven moment zelf ook,' herinnert Patrick zich. Zo'n ketting kreeg je makkelijk mee naar binnen; je wikkelde 'm gewoon in je sjaal, die je bij het fouilleren boven je hoofd hield.

Een duidelijke aanleiding om te gaan vechten hadden de jongens op de s-Side niet. Het was een kwestie van opkomen voor de stad, de club en voor elkaar. Samen knokken gaf een kick. In een gevecht leerde je heel snel wie je kon vertrouwen, wie je echte vrienden waren.

Een deel van de groep ging ook naar uitwedstrijden. Soms ging er tien man mee, soms twintig of dertig. De animo was het grootst als

er tegen de buur uit Deventer gevoetbald moest worden. Dat was dichtbij en dus was de reis ernaartoe goedkoop. Vaak verzamelden Patrick en zijn vrienden zich voor uitwedstrijden in hun eigen buurt en trokken ze van daaruit naar de andere wijken om medesupporters op te pikken.

Het duurde niet lang of Patrick en een aantal van zijn beste vrienden namen het voortouw in het opzoeken van de vijandelijke supporters. Met een groepje van tien, vijftien man vormden ze al snel een kern binnen de harde kern. Ze noemden zich 'de Vanda's'. Ze zochten supporters van de bezoekende club die per trein aankwamen vaak op in het centrum. Doel: een paar klappen uitdelen en hun sjaals afpakken.

De vriendengroep zag dat Patrick vaak voorop ging in de strijd. Hij was nooit bang en als de nood toch aan de man was – als een vijand in de meerderheid was of wapens gebruikte – zou hij zijn vrienden nooit in de steek laten. Hij gedroeg zich niet als een leider, hij was niet iemand die op zoek was naar macht. Hij was vooral



Patrick de Vries (uiterst links) naast het scorebord op het dak van de Adelaarshorst van Go Ahead Eagles in 1985.



De jonge garde van de s-Side van PEC Zwolle in 1984.

zichzelf. Misschien genoot hij juist daarom zoveel respect bij zijn vrienden op de tribune.

Ook op die mooie lenteavond in '85 in Deventer waren het de Vanda's die het voortouw namen bij het rellen en ook nu ging Patrick voorop. Zodra ze de toegangshekjes gepasseerd waren, namen ze in een sprint de opgang naar het uitvak. Ze renden langs de andere PEC-supporters rechtstreeks naar de IJsseltribune, aan de lange zijde van het stadion, waar het thuispubliek stond. Het stadion was helemaal niet berekend op de actie van deze groep; het kippengaas dat de tribunes scheidde werd in één beweging opzijgetrokken. Een voor een kropen ze eronderdoor. Patrick was de eerste. Een stuk ijzerdraad haalde zijn ontblote rug open, maar hij voelde het nauwelijks. Hij zat vol adrenaline. Op zulke momenten kende hij geen angst, zag hij geen gevaar. Als eerste rende hij de Deventer tribune op, zijn kameraden volgden snel. Patrick zag bij nietsvermoedende toeschouwers de angst in de ogen. Ze vluchtten opzij voor de losgeslagen groep en al gauw kwam de vijand in zicht. Jongeren waren

het, net als de Zwollenaren. Het was een groepje van een man of vijftien. Even stonden ze roerloos oog in oog. De impasse was van korte duur. ‘Kom op dan!’ schreeuwden ze tegen elkaar. Patrick sprong naar voren en trapte een van de Deventenaren in zijn maag. Vanaf dat moment ging het snel. Fietskettingen kwamen tevoorschijn, er werd over en weer gemept, geschopt en gespuugd. Het geluid van ledematen die elkaar raakten klonk dof, in contrast met het geschreeuw en het gekletter van een fietsketting die de betonnen vloer raakte.

Een mooie junidag, datzelfde jaar. Bij ons thuis is het feest. Mijn moeder viert haar veertigste verjaardag, de woonkamer en de tuin staan vol mensen. Ze praten druk met elkaar, roken en drinken. Niemand let op mij. Ik zie mijn kans schoon en zet de televisie aan, die in de hoek van de woonkamer staat. Vanavond wordt de finale van de Europacup 1 gespeeld, Juventus tegen Liverpool. De televisie, een log ding met een houten behuizing, doet er eventjes over voordat er bewegende beelden te zien zijn. Ik ben vol ongeduld, ik kan ieder moment naar boven worden gestuurd.

Naar een echte voetbalwedstrijd gaan, dat is mijn droom. Een paar maanden geleden was het bijna zover. Ik mocht met mijn achterbuurjongen mee naar PEC Zwolle. We hadden het gevraagd aan zijn vader, die zijn auto aan het poetsen was, een nieuwe, groen metallic Opel Manta, met sportstrepen op de zijkant en een vossenstaart aan de achteruitkijkspiegel. Van hem mocht ik mee. Maar van mijn ouders niet. Het bezoeken van een voetbalwedstrijd was niets voor een kind. Te gevaarlijk. Ik was de hele middag diep teleurgesteld.

Nu floept eindelijk de televisie aan. Maar in plaats van twee voetbalploegen is er iets heel anders te zien. Ik zie supporters heen en weer rennen op een onoverdekte tribune. Tussen de rennende meute ligt overal troep; tasjes, sjaals, etenswaar. Er liggen mensen op de grond. Er staan agenten op de sintelbaan, ze roepen en gebaren naar de mensen aan de andere kant van het hek. De camera zoomt in: ik zie mensen met een verwilderde blik in hun ogen.

Dan neemt de camera afstand en weer zie ik een mensenmassa die kriskras door elkaar beweegt. Het chaotische tafereel duurt voor mijn gevoel eindeloos. Mijn vader ziet het na een tijdje ook, doet de televisie uit en stuurt me naar bed.

Een paar jaar later bezocht ik eindelijk mijn eerste echte voetbalwedstrijd. Op 16 april 1988, ik was elf jaar, mochten we met de hele klas naar PEC Zwolle-Ajax. Het wedstrijdbezoek vond plaats in het kader van een vandaliseproject op onze basisschool. In het stadion mochten we laten zien dat wij ons wél konden gedragen. Dat wij niet zo waren als de jongeren in de voorlichtingsfilmpjes, die in donkere verkeerstunnels graffiti op de muren spoten en telefooncellen kort en klein sloegen.

We verzamelden op deze zonnige voorjaarsavond op school en vertrokken op de fiets naar het stadion. Wij, de jongens, hadden amper het geduld om onze fietsen netjes te stallen, we smeten ze tegen het hekwerk of in de bosjes. Bij de ingang werden ons de kaarten uitgereikt, waarna we eindelijk de tribune konden beklimmen. We stonden in de hoek van het stadion, op de jongerenrang naast de s-Side, waar de grote jongens stonden. Terwijl we de betonnen treden bestegen, hoorde en zag ik voor het eerst de spreekkoren en het ritmisch handgeklap van dichtbij. Het massaal gescandeerde 'Zwolle' deed mijn nekharen recht overeind staan. Met mijn vrienden uit de klas deden we ons best de supporters te imiteren. Toen PEC Zwolle scoorde klommen we in de hekken en we schreeuwden onze kelen schor. Ik schrok me rot toen een grote vent aan de andere kant van het hek opeens zijn sigaret tegen mijn vingers drukte. Gauw liet ik het ijzerwerk los en nam afstand. De schrik was snel verdwenen. PEC won met 2-0 en we lieten elkaar zien hoezeer we door het dolle heen waren. Ik voelde nog even aan de schroeiplek op mijn wijsvinger.

Thuis vertelde ik mijn vader hoe fantastisch het was, de samenzang en het gejuich in het stadion. Ik wist wel dat hij er weinig mee ophad. Zijn voornaamste voetbalwapenfeit was dat hij als jonge vent in het café in slaap viel tijdens een live televisieverslag van de Engelse bekerfinale. Maar ik kreeg hem in zomer van '88 wel zover dat we sa-

men een Nederlandse vlag gingen kopen, de dag voordat Nederland de finale van het Europees Kampioenschap tegen Rusland speelde. Ik wikkelde de driekleur rond mijn schouders en zat met klamme handjes voor de televisie. Rusland was beter, maar Gullit scoorde met zijn rastahoofd en Van Basten maakte een droomgoal. Meteen na afloop sprong ik op de fiets, met mijn vriendjes reden we naar het centrum van de stad, waar op de Grote Markt een spontaan volksfeest werd gevierd. Een stadsbus strandde in de oranje menigte, de dakluiken gingen open en mensen klommen op het dak. Ook wij doken de bus in, maar voordat ik eraan kon denken óók op het dak te klimmen, landde er een politieknuppel op mijn rug. Ik vluchtte de bus uit en keek geschrokken toe hoe het chaotische feest op het Stadsplein vrolijk doorging, terwijl de politie de situatie enigszins in bedwang probeerde te houden.

Bij de afsluiting van het schooljaar, dat samenviel met het mooie EK voetbal, speeche de directrice van de school. Mevrouw Voges had destijds het voetbaluitstapje in het kader van het vandalisme-project geregeld, haar man Gerrit Voges was in een grijs verleden een beroemde speler geweest van PEC. ‘We hebben geleerd wat vandalisme is, hoeveel problemen raddraaiers veroorzaken. We gingen met zijn allen naar het voetbal en wat zagen we? Zij waren het – en ze wees naar mij en de jongens uit mijn klas – die in de hekken hingen, zij schreeuwden naar de tegenstanders,’ hield ze onze ouders voor. ‘Ze waren geen haar beter dan de relschoppers.’ De terechtwijzing, half ernstig, half humoristisch van toon, maakte op mij geen indruk. We hadden toch niemand iets misdaan?

‘D’r uuuuuut! D’r uit! En staan op de gang!’

Nog voordat ik de donkerblauwe deur van het klaslokaal achter me dicht had getrokken, riep de leraar Nederlands me na: ‘Staan zei ik!’ Ik voelde de ogen van mijn medeleerlingen door de ruiten van het klaslokaal in mijn rug prikken. Twee scholieren die toevallig voorbijliepen keken me geschrokken aan.

Daar stond ik dan. Ik staarde uit het raam op de derde etage naar